

Ora Ĵurnalo

Numero 42, Aŭgusto 2021

Somera teatro en la parko de la domo "Kronhuset".

Magazino por kulturo kaj plezuro

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo.....	2	Bravaj infanoj eskapas kidnapon	19
Pri Ora Ĵurnalo.....	2	Minembwe – profunda tombo por Banjamulengoj	21
Espeporko meditas.....	3	La monda tago de rifuĝintoj, la 20an de junio	22
La librorondo – aŭ legorondo – pluiras.....	4	La tutmonda lingva afero – Den ĝlobala språkfrågan	24
Gotenburgaj klubanoj ekskursis al la Nolhaga parko en Alingsås, la 3an de julio	4	La kliniĝanta kolono	26
En la Nolhaga Parko, Alingsås – I Nolhagaparken, Alingsås	5	Kio estas ARGËNTO en diversaj lingvoj – Vad är SILVER på olika språk.....	27
Komento de Walter Klag	8	Patro kaj filo.....	29
La Esperanto-tago, la 26an de julio.....	8	Hans Georg Kaiser havas orminejon de amuzaj bildoj.....	30
Peco de la inaŭguro de la 2a Virtuala Kongreso.....	9	”Ridinda ŝerco”	30
La Eŭropa Himno en pluraj lingvoj.....	9	Kata vivo – Kattliv.....	31
Poemo de Lenka Szász – Metempsikozo.....	10	Mi amas librojn	32
Mezsomera festo sur insulo Sarvsalö, Finnlando.....	11	El Pollando	33
Someraj hajkoj.....	11	Okazoj dum 400 jaroj en Gotenburgo!.....	34
Memoroj pri vizitoj en Gotenburgo	12	Delaware, la nova kolonio, ”Nova Svedio” – ”Nya Sverige i Delaware” 1637.....	34
Esperanto kaj la kverko	14	Varioloj dum 1757 – Smittkoppor anno 1757	35
Inundo en la norda parto de Germanio	15	Sukerfarejo en ”Klippan” – Sockerbruket i Klippan anno 1808	36
Inundoj ankaŭ en Aŭstrio.....	15	Virinoj en la Politiko – Kvinnor i politiken anno 1910	38
Incendioj en Siberio.....	16		
Kontraŭ nukleaj armiloj – Mot kärnvapen...17			
Matene je 8a horo 15 en Hiroŝima	17		
Poemo – Lulkanzono – Infaneto de milito...18			

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Esperanto-Societo de Gotenburgo por subteni la esperantobibliotekon en Stannum, Östadsvägen 68.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32, ingegerd.granat@telia.com.
Fina paĝaranĝo: Andreas Nordström, arendsian@hotmail.com.

Kontaktu iun el la redaktantoj kiam vi volas viziti la bibliotekon, ili malfermos al vi!

Espeporko meditas

- ☆ Baldaŭ startos la nova esperanta agadsezono. Ĉu sur la bildo estas esperantisto, kiu gajnis premion pro mikronovelo? Aŭ ĉu sportisto en Tokio? Aŭ ĉu fuĝinto el Kongo Kinŝasa? Mi ne scias ....sed...
- ☆ Troviĝas multaj rifuĝintoj ene en siaj gepatraj landoj. Tamen vi devas trapasi landlimon por ke UNHCR aprobu vin kiel rifuĝinton. Neniu deziras esti rifuĝonto, sed se la alternativo estas resti kaj vivi kun timo pro ribelatakoj, oni elektas vivi en alia lando.
- ☆ Strange ke el Svedio ne venis eĉ unu artikolo pri la somero kaj pri somermezfestoj. Sed el Finnlando Saliko sendis fotojn pri somera festo. Oni ja devas memori la longan, varman someron, ĉu ne?
- ☆ Ingegerd iniciatis ekskurson al Alingsås, "la terpoma urbo". Ĉirkaŭ 20 personoj partoprenis kaj renkontis "la patronon de terpomoj", Jonas Alströmer, de la 18a jarcento. Li regalis nin per novkuiritaj freŝaj terpomoj.
- ☆ Katastrofoj ĉiam okazas ie en la mondo, sed eble pli ofte nun pro la klimatkrizo. Vi povas legi pri inundoj kaj incendio.
- ☆ Sciencetajn artikolojn sendis Lasse kaj Inga, – Lasse pri kliniĝanta kolono kaj Inga pri vortelekto el multaj landoj pri la metalo arĝento.
- ☆ Kortuŝan veran rakonton pri kvar kidnapitaj infanoj sendis Espoir Kasati. Li mem trovas Kongo Kinŝasa tro danĝera kaj

serĉas novan, pacan landon. Ĉu vi havas proponon?

- ☆ Kortuŝa estas la poemo pri "Infaneto de milito", sendita al ni de Torben Svendsen, Danio. La finaj linioj pensigas min: **"Infaneto de milit', kien vi iros? Elektu mem, nur ni neniam vin revidu."** Ĉu ni vere estas tiom senkoraj?????
- ☆ La lastaj linioj de la poemo de Lenke Szász ankaŭ pensigas min: **"Animo ne loĝas en tombo, animo ne fariĝos polvo."** Kiel ŝatatan lokon post la morto, ŝi elektas la mirindan grekan marbordon. Kion mi elektu?
- ☆ Gotenburgo celebros la 400-jariĝon dum kelkaj jaroj!! Ni ĝojas pri artikolo de Torben pri vizito en la urbo. Ĝi okazis antaŭ ol oni komencis fosi en la tuta urbo por krei tunelojn por trajnoj kaj aliaj trafikiloj.
- ☆ Ĉu vi scias ke Svedio iam havis kolonion? Jes, veras, ja estis "Nova Svedio", Delaware inter 1580 kaj 1638. Fakte oni ne batalis por ekhavi Delaware, sed aĉetis la kolonion.
- ☆ Ingegerd skribis pri eventoj dum kvar jarcentoj. Iel ili ĉiuj havis influon sur Gotenburgon. – En 1637 – Delaware, en 1757 – la variola malsano, en 1808 – la sukerfarejo en Klippan kaj en 1910 – virinoj en la politiko.
- ☆ Estus interese scii pli pri virinoj en la politiko. Virinoj, ĉu vi faris vian politikservan devon? Se ne...kial ne?

/Siv

La librorondo – aŭ legorondo – pluiras

Nun ni por la aŭgustokunveno diskutos ĉapitron sep (el 14) de *Sesdek ok* de Sten Johansson. La

partoprenantoj ja loĝas vaste kaj kiam estas la 17a horo en Svedio, en Litovio estas la 18a kaj en Britio nur la 16a.

Ni nun pli malpli bone konas la rolulojn: Björn, Dani, Marie-France, Christian kaj Henry. Ingrid, al kiu Björn tuttempe direktas sian parolon, ni ankoraŭ nur iomete konas. Krom la interrilatajn aferojn de la libro ni ankaŭ diskutos aliajn aferojn: pri vegetarismo, la (fi)fama parolo de de Gaulle en Kanada kaj la ŝercaj verkoj de Raymond Schwartz. /Siv

Gotenburgaj klubanoj ekskursis al la Nolhaga parko en Alingsås, la 3an de julio

La malsupra bildo montras Alingsås en la tempo ĉirkaŭ 1700. La bildo estas prenita el la libro "Suecia antiqua et hodierna" de Erik Dahlberg. Li volis ŝajnigi ke Svedio estas granda lando kun grandaj urboj, sed fakte nur 150 personoj loĝis en Alingsås en 1720. Nur kiam Jonas Alströmer fondis teksaĵan fabrikon tie, la urbo ekkreskis.

Nuntempe la urbo estas konata kiel "La terpoma urbo" – pro Jonas Alströmer. Ĉiun someron oni havas terpoman festivalon sur la Granda Placo kun multaj vizitantoj.

(Ĉiuj akceptis esti 'fotitaj'.)

Jonas Alströmer (= Lasse Granat) admonas la homojn manĝi terpomojn. *Sten Svenonius* fotis.

En la Nohaga Parko, Alingsås – I Nohagaparken, Alingsås

Jan Bondesson (plej maldekstre) rakontas pri la deveno de la nomo Nohaga. "Nola" oni nomis terpomon iam kaj en la parko oni kultivis "nolor" – terpomojn, per iniciato de Jonas Alströmer!

Jan Bondesson (längst till vänster) berättar om ursprunget till namnet Nohaga. "Nola" kallade man potatis förr och i parken odlades nolor – potatis, på initiativ av Jonas Alströmer!

Muzikistoj: Jesper, Margareta kaj Christin. Estis 30 gradojn, sed arboj donis ombrojn.

El la 18a jarcento subite Jonas Alströmer venas al ni (por lerni Esperanton???)

Från 1700-talet kommer plötsligt Jonas Alströmer till oss (för att lära sig esperanto???)

Li kuiras terpomojn por regali nin. Li ne tre aprezas la manĝaĵkulturon de la 21a jarcento.

Li faras edukadan parolon:

La parolo de Jonas Alströmer (aŭ tiu de Lasse Granat):

- Rizo kaj pastaĵoj! Kaj mi nur diras tion suŝio! SUŜIO!!! FI!
- Ĉu vi tute perdis vian saĝon, nun en la 21a jarcento?
- Kien malaperis la saĝo pri manĝaĵo, mi nur demandas.....
- Ĉie oni manĝas strangaĵojn, eĉ el Ĉinio kaj Tajlando!
- Ĉi tie en Svedio! Ĉie mi vidas homojn sidantajn, manĝantajn siajn dolĉaĉajn picojn.
- Oni manĝu terpomojn, fakte estis la terpomoj, kiuj savis multajn de malsato kaj skorbuto en mia epoko kaj multe da vitaminoj ankaŭ troviĝas en ĝi.
- Kion vi tagmanĝis hieraŭ? (li elektas iun el la publiko).
- Ĉiuokaze hodiaŭ estos terpomoj.
- (Li grumblas) suŝio, rizo... Hmm..
- Cetere la skorbuto povas reveni, se vi ne gardos vin.
- Sed vi supozeble manĝas iun vitaminpilolon aŭ iun alian multekostan rubaĵon.

Jonas Alströmers tal (eller kanske var det Lasse Granats):

- *Ris och pasta! Och jag säger bara sushi! SUSHI!!!*
- *Har ni helt tappat förståndet nu på 2000-talet?*
- *Vart har förståndet om mat tagit vägen, jag bara frågar...*
- *Överallt äts det märkvärdigheter till och med från Kina och Thailand!*
- *Här i Sverige! Överallt ser jag folk sitta och äta sina sliskiga pizzor.*
- *Man skall äta potatis, det var faktiskt potatisen som räddade många från både svält och skörbjugg på min tid, och mycket C-vitamin finns det i den också.*
- *Vad åt du till middag igår? (väljer ut någon i publiken).*
- *Idag blir det i alla fall Potatis!*
- *(Muttrar) sushi, ris.... Hmm...*
- *Förresten så kan skörbjuggen komma tillbaka om ni inte passar er!*
- *Men, ni äter väl något vitaminpiller eller något annat dyrt skräp.*

- Anstataŭ, manĝu terpomojn!!
- Hodiaŭ surtabliĝas freŝaj terpomoj, butero, pano kaj fromaĝo.
- Ni gustigas per aneto, petroŝelo kaj ŝenoprazo. Poste oni finaldonas al la delikataĵo iomete da acida kremo....
- Bonvenon al la tablo! Vi devas manĝi terpomojn!!!
- Mi instruos al vi!
- Bonvenon!

Poste li regalas nin per novkuiritaj terpomoj. Troviĝis kelkaj neesperantistoj, kaj ili povis trovi proprajn "instruistojn". Poste oni postulis ke ili diru kelkajn frazojn kaj kelkajn legomojn en Esperanto.

Entute estis agrabla tago – la unua post la pandemio kun tiom multaj personoj samtempe.

Ingegerd kaj Lasse planis ĝin, aliaj ankaŭ kontribuis. Bone ke estis kelkaj

Alia foto pri muzikistoj en Nohaga:

Ni ankaŭ iomete trejnis por venonta aŭtuna prezentado en biblioteko de Gotenburgo.

Margareta Andersson intervjuis Ludoviko Zamenhof (Sten Svenonius) pri lia opinio de la evoluo de Esperanto. Ni ankaŭ kantis du kanonojn kaj ni certe iam aŭtune en gotenburga biblioteko kantos:

- Ät potatis istället!
- Idag serveras färsk potatis, smör, bröd och ost.
- Vi smaksätter med dill, persilja och gräslök, sedan toppar man delikatessen med lite gräddfil...
- Välkomna till bords! Ni måste äta potatis!!!
- Jag ska lära er!
- Välkomna!

Sedan bjöd han oss på nykokt potatis.

Det fanns några icke-esperantister och de kunde hitta egna "lärare". Sedan fordrade man att de skulle säga några fraser och några grönsaker på esperanto.

neesperantistoj, kiuj povis trovi proprajn instruistojn kiuj instruis ilin pri la elparolo kaj kiel diri kelkajn frazojn. Kompreneble ĉiuj poste konis la esperantan vorton TERPOMO.

**Bonan venon jen al Gotenburg’
Al la brila kaj tre gaja urb’
Plenviva haveno
Kaj flora ĝardeno
Brakumas vin en Gotenburg’.**

Hodiaŭ tamen estis: Bonan venon jen al Alingsås.

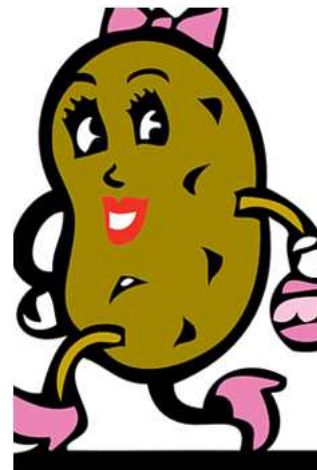
Ni nun ne scias en kiu biblioteko ni prezentos Esperanton kaj je kiu dato – sed kiam ni scios, ni informos vin per www.esperanto-gbg.org /Siv

Komento de Walter Klag

La historio de la terpomo estas interesa. En Prusio la homoj unue manĝis la foliojn, kiuj estas ja venenaj. La prusa reĝo Frederiko la 2a (Friedrich der Große) ekkonis, ke la terpomaj tuberoj estas bonega nutraĵo – kiel vi jam skribis. Frederiko havis privatan terpombedon, kiun la soldatoj gardis nur ĝis la komenco de la nokto, por ke oni povu ŝteli la valorajn plantojn. Tiel la terpomo iĝis populara en Prusio.

***Du är välkommen till Göteborg
Till ett glittrande glatt Göteborg
Den brusande hamnen
Bjuder dig stora famnen
Till ett hjärta som är Göteborg.***

Idag var det emellertid. "Du är välkommen till Alingsås".

La Esperanto-tago, la 26an de julio

Lotta Lauritz, de la Norrlanda Esperantoklubo, invitis per Facebook al zoom-kunveno por celebri la Esperanto-tagon. Ok personoj partoprenis. Estis amuza kunveno, sed ni konstatis ke tiu tago estis malmulte celebrata kompare kun la Zamenhofa tago – La tago de Esperantolibro – la 15an de decembro. Ofte la Esperanto-tago, la 26an de julio, okazas samtempe kun la UK – aŭ VK (Virtuala Kongreso). – Krome, almenaŭ en nia mondparto, multaj tiam libertempas.

Pro kio oni atentigas tiun tagon? Jes, la Unua Libro, la unua lernolibro de la Lingvo Internacia aperiĝis je tiu dato. La rusa cenzuro permesis ke oni disvastigu la libron.

En Norrlando ne loĝas multaj esperantistoj kaj en la tuta lando la tendenco estas malkreskanta esperantaro.

Ni ankaŭ diskutis la ne-kono de *Ora Ĵurnalo* en Svedio. Kial ĝi ne estis pli reklamata?

Lotta bakis esperantan torton – tre belan, sed por ni gustumi ĝin ja ne eblis.

Iniciato de esperantistoj de la tuta lando bonveniĝas. Koran dankon, Lotta!!! /Siv

La 24an de julio la gazeto *Norrländska Socialdemokraten* skribis pri Lotta Lauritz kaj la Esperanto-tago. /Siv

Peco de la inaŭguro de la 2a Virtuala Kongreso

Bedaŭrinde mi ne havis eblecon spekti multon de la programeroj, kiuj okazis dum la tuta tagnokto por ke la tuta mondo havu eblecon partopreni. Miaj filoj, bofilino kaj nepo estis ĉe mi. Krome – la vetero estis bonega.

Vendrede, la 16an de julio, estis anoncita filmo pri la Nacia Vespero de UK en Gotenburgo 2003. Jen ligilo al la filmo: <https://www.youtube.com/watch?v=YCe-GXypAPw>

La muzikgrupo Asorti donis koncerton lige al la malfermo de la Virtuala Kongreso.

Anstataŭ havi unu reprezentanton el ĉiu lando por deziri fruktodonan laboron al la Kongreso, oni ĉi tiun fojon havis po unu reprezentanton de la kvin mondpartoj.

”En la mondon venis nova sento” – ĥoro ankaŭ troviĝis, sed nun eblas aŭskulti la vortojn kiam solisto kantis kun la ĥoro kiel fono. Ŝi kantis tre klare, tre sonore!

Fernando Maja, vicprezidanto de UEA, malfermis la VKn.

Mi vidis aliajn programerojn, sed vi ja mem povas vidi pli ĉe UEA. /Siv

La Eŭropa Himno en pluraj lingvoj

Adrienne Paŝtor sendis la malsuprajn ligilojn. G. Pirlot kolektis tradukojn de la Eŭropa Himno.

Per la unua ligilo vi povas vidi tradukojn de la himno ne nur al la ordinara EU-lingvoj sed ankaŭ al kelkaj etnaj lingvoj.

El Vikipedio: La Eŭropa Himno konsistas el parto de la lasta frazo de la naŭa simfonio de Ludwig van Beethoven. La teksto estas poemo de Friedrich von Schiller: ”Al la Ĝojo”.

La Eŭropa Himno estis adoptita en 1972 de la Eŭropa Konsilio kiel himnon por la Eŭropo.

En 1985 ĝi ankaŭ estis adoptita kiel himnon por la Eŭropaj Komunecoj, plej poste La Eŭropa Unio.

Från Wikipedia: *Europahymnen består av en del av den sista satsen av Ludwig van Beethovens nionde symfoni. Texten är en dikt av Friedrich von Schillers dikt Till glädjen.*

Europahymnen antogs 1972 av Europarådet som hymn för Europa.

1985 antogs den även som hymn för Europeiska gemenskaperna, sedermera Europeiska unionen.

Pro la granda nombro da lingvoj, uzataj en Eŭropo, la himno estas tute instrumente muzika kaj la germana teksto ne havas oficialan statuson.

Tamen la germana teksto estas tradukita en multajn lingvojn. Ne tre praktike kanti la saman himnon samtempe en multaj lingvoj. Do, kial ne uzi la ESPERANTAN TEKSTON – la neŭtralan solvon!

**Kantu kune amikaro
Ni la ĝojon festas nun
Nek rivero, nek montaro
Plu landlimoj estas nun.**

**Ho, Eŭropo, hejmo nia,
Tro daŭradis la divid',
Nun brilegu belo via,
Ĉar estas via id'.**

Poemo de Lenka Szász – Metempsikozo

Kiam alvenos la vivfino,
kien ekiros la animo?
Ke ĝi neniĝos samtempe
Ja por mi estas nekredible.

Metempsikozo, mia revo –
Estas postmorte iĝi mevo,
Flugi super la greka maro –
Mia granda dumviva amo.

Bluos la eterna ĉielo,
Brilos sub mi mara senfino.
Animo ne loĝas en tombo,
Animo ne fariĝos polvo.

På grund av det stora antalet språk som används i Europeiska unionen är hymnen rent instrumental, och den tyska texten av Friedrich Schiller har ingen officiell status.

Pliaj versoj per:

La Eŭropa Himno en pluraj lingvoj:

<https://www.euroopa.eu/fr/documentloader.php?id=319&filename=europa-himno-tradukoj-retejo.pdf>

Eŭropa Himno (Esperanto) – Ostenda Koruso:

https://www.youtube.com/watch?v=13Z982q_UVw

Esperantoteksto de la himno:

<https://www.youtube.com/watch?v=NRv0asAlwDU>

Mezsomera festo sur insulo Sarvsalö, Finnlando

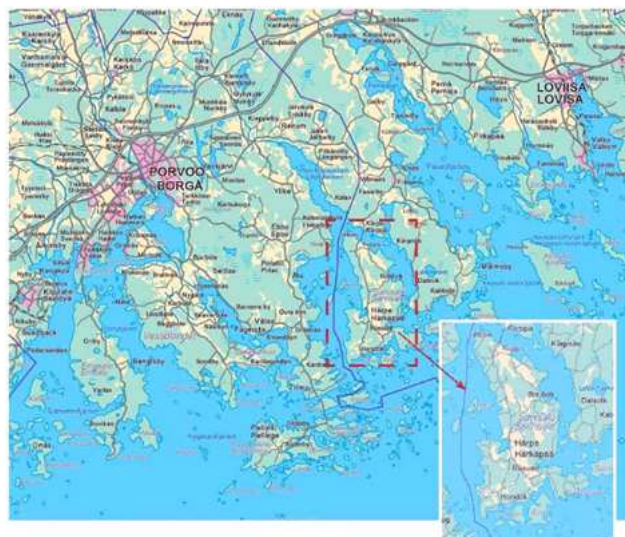
Raita Pyhälä – Saliko – sendis fotojn.

Tie oni parolas kaj la finnan kaj la svedan. Ĝi troviĝas en la orienta parto de la finnlanda arkipelago. Dankon, Saliko!

Välkommen/Tervetuloa/Bonvenon al Sarvsalö/Sarvisalo, libertempa paradizo oriente de Helsinki!

La tuta Sarvsalö estas al via servo, la insulo kun la ĉarmaj strandoj, markoloj kaj golfetoj, kanoj kaj klifoj kaj brilanta maro, strandaj herbejoj, ondformaj pejzaĝoj, fekundaj kampoj. Somere, kaj nuntempe ankaŭ pli kaj pli vintre, printempe kaj aŭtune, la insulo transformiĝas al feria paradizo.

Someraj hajkoj

Ĉi tiu somernokto –
kaj la luno kiu flugas
inter nuboj

Ranko

Ĉio estas trankvila
alciono flugas
super la montolago

Shiki

Memoroj pri vizitoj en Gotenburgo

Torben Svendsen

Jen kelkaj fotoj el la Gotenbarga urbo parto "Haga", 2017, 2019 kaj Botaniska Trädgården kun iometo da teksto en Esperanto.

Bonajn Salutojn de Torbeno

Jen kelkaj fotoj, el la belega urbo Gotenburgo, 2017, 2019.

Estas vere multaj belaj kaj interesaj lokoj/regionoj en Gotenburgo.

Oni plej facile povas veni de loko al loko per publikaj trafikiloj en la urbo, ĝenerale bone funkciantoj kaj je akcepteblaj prezoj.

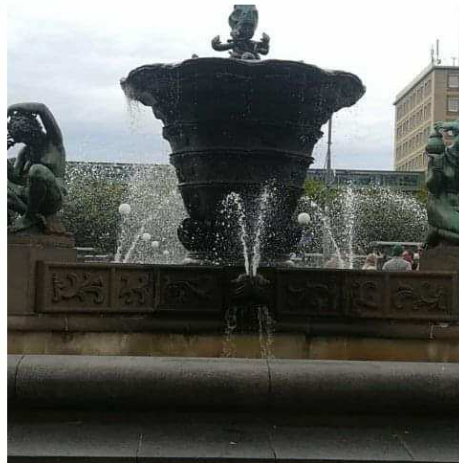
Ĉefe estas reto de tramoj kaj diversaj aŭtobusoj facile uzeblaj, kaj ĉefe pagebla per elektronikaj rabatkartoj uzeblaj en la tuta urbo.

Ofte mi ŝatas viziti la ĉarman malnovan urboparton – Haga, kun la diversaj malnovstilaj butikoj, manĝejoj, promenadaj stratoj, lignaj domoj kun iom da etoso el la malnova epoko de Gotenburgo.

Proksime de Haga centro kaj la trafika krucvojo – "Järntorget" – troviĝas "Esperanto-platsen" kun la kafejo "Språkcafé", eble iom interese por Esperanto-parolantoj.

Dum la somera tempo mi ne volas eviti travivi la belegan "Botaniska Trädgården" / "Botanikan Ĝardenon".

La loko enhavas multajn rarajn, belajn kaj ekzotikajn plantojn, arbojn kaj florojn – en forcejoj kaj ekstere en belaj floranĝoj kun akvofaloj.

Je la havenfronto estas pluraj boatoj por transporti vin al kelkaj de la multaj vidindaj insuloj en la bela Gotenburga arkipelago.

Dankon Torben. Gotenburgo devus dungi vin kiel reklamdirektoron. /Siv

Esperanto kaj la kverko

de Lasse Granat

Antaŭ tri jaroj ni plantis etan kverkon dum ceremonio sur herbejo hejme. Devas esti vera "Esperanta kverko" ĉar ĝi disvolviĝas preskaŭ same kiel la lingvo mem.

Post la unua vintro ĝi komence ŝajnis senviva. Sed poste vere venis etaj folioj kaj la kverko komencis kreski.

Ni akvumis la planton kaj ni forprenis trudherbojn. De la radiko subite ekkreskis branĉeton, kiel ido de la planto.

Poste, la sekva vintro venis, kaj ĉiuj folioj defalis. Kiam la neĝo degelis en tiu

printempo, la tuta herbejo estis kovrita per altaj filikoj, tiel ke oni ne povis vidi la kverkon. Same kiel certaj lingvoj sufokigas esperanton. Ni forprenis la filikojn por vidi la kverkon, sed la planto denove ŝajnis senviva.

Tamen, post akvumado kaj sunbrilo la kverko denove ekkreskis. Krom la branĉeto, la ido.

Do, kverkoplantoj eble estas similaj al lingvoj:

- oni devas forpreni sufokantajn trudherbojn
- oni devas prizorgi ilin
- flankaj ŝosoj ne ĉiam transvivas.

Inundo en la norda parto de Germanio

Inga Johansson kaj mi antaŭ multaj jaroj per aŭto trapasis tiun regionon survoje al UEA, Roterdamo, por aĉeti librojn por la urba biblioteko en Gotenburgo.

Tiam ni neniam povis imagi, ke ion tian kiel la inundo povus okazi:

<https://reportage.wdr.de/hochwasser-nrw-vorher-na-dher-fotos#chapter-140>

Mi memoras ke ni trovis esperantajn vortojn survoje... Ekz. **Kiel**, kaj post tempo ankaŭ **Tiel**.

En Nederlando troviĝis **Rabobanko**.

/Siv

Inundoj ankaŭ en Aŭstrio

La 18an de julio "La reta kunveno de la Monda Muzeo de Wien" traktis tiun temon.

Walter Klag sendis tiun ĉi raporton de la diskutado:

El Babilejo (Chat):

Inundegoj okazis en julio 2021 ankaŭ en Aŭstrio, kvankam malpli ol en 2002.

Kiuj estas la kialoj? Nun oni krias ne nur "Klimatŝanĝiĝo! Karbona dioksido!", sed pensas jam ankaŭ pri la multaj aliaj, pli gravaj kialoj.

La inundegoj estas kaŭzitaj de:

1. Kanaliĝo de riveroj kaj riveretoj. La pluvakvo fluas rapide suben en rekta linio. Se pluvegas la akva nivelo ege plialtiĝas en tiuj kanaloj kaj la akvo fluas poste ambaŭflanke de la kanaloj.
2. Oni konstruas domojn ĉe la bordo de ĉarmaj riveretoj, kiuj du- aŭ trifoje dum unu jarcento iĝas riveregoj.
3. Grandaj areoj estas kovritaj de asfalto kaj betono, de kie pluvakvo fluas rapide for kaj kaŭzas inundojn.

4. La moderna agrokulturo produktis grandajn areojn de maizkampoj por nutri porkojn. Tia grundo ne povas suĉi multe da akvo, sekve la pluvakvo fluas rapide for.

5. En multaj lokoj oni forhakis la arbaron, kiu povas reteni multe da akvo; kaj tiel plu.

Überschwemmung in Hallein, Salzburg, Austria (Österreich) 17.7.2021

Incendioj en Siberio

Albert Aubin Esperanto skribas en Facebook:

Siberio: 800 000 hektaroj da arbaroj estas detruitaj de incendioj: la degelo de la tundro liberigas katastrofajn kvantojn da forcejefikaj gasoj.

Tiu senprecedenca situacio kaŭzita de la nekutimaj altaj temperaturoj en la tundro atestas pri la detruaj efikoj de la klimata ŝanĝiĝo.

Kontraŭ nukleaj armiloj – Mot kärnvapen

Karin Utas Carlsson, la prezidanto de "Fredens Hus" (La Domo de la Paco), organizo en kiu Esperanto-Societo de Gotenburgo membras, skribis leteron al la membroj. Mi libere prenas parton de ĝi. /Siv

Fredsgudinnan "Nuclear disarmament" Skulptur och foto: Bertil Gustafsson.

Saluton geamikoj de la Paca Domo, Gotenburgo!

[.....] nun estas ege multe da kunlaboro inter organizoj kaj homoj por trudi al la registaro kaj parlamento aligi Svedion al la internacia pakto kontraŭ nukleaj armiloj.

Laborgrupo de i.a. pac- kaj medimovadoj startis landan kampanjon "Nukleara malpermeso. Nun!"

Ĝi estis lanĉita en la Hiroŝima-tago, la 6an de aŭgusto. Ĝis nun ni sukcesis kunmeti 44 organizojn kaj grupon da famuloj, kiuj apogas la kampanjon.

Pri ĉio vi povas legi sur nia retpaĝo: www.fredenshusgoteborg.se (svede)

La kampanjo havas propran retpaĝon:

<https://www.laraforfred.se/fredrorelsen/kampanj-karnvapenforbud-nu>

Hej fredsvänner Fredens Hus Göteborg!

[...] nu är det väldigt mycket samarbete mellan organisationer och människor för att pressa regering och riksdag att ansluta Sverige till det internationella förbudet mot kärnvapen.

En arbetsgrupp från bl a freds- och miljörelsen har startat en rikskampanj "Kärnvapenförbud. Nu!"

Den lanseras på Hiroshimadagen den 6 augusti. Vi har hittills lyckats få ihop 44 organisationer och en grupp kända personer som stödjer kampanjen.

Allt detta kan ni läsa om på vår hemsida www.fredenshusgoteborg.se.

Kampanjen har en egen hemsida:

Matene je 8a horo 15 en Hiroŝima

Ekstrakto el "Kun la Kadavro de l' Edzino" de OGURA Toyofumi, trad. TAMAKA Sadami.

En tiu momento mi estis sur strato 4 kilometrojn for de la 'eksploĉcentro'. Tiam mi estis sur revenvojo de frumatena okupo.

Estis serena mateno. Fulmobrilo grandega kvazaŭ magnezio ekbruliĝinta, plene en la ĉielo!

Mi reflekse ĵetis min surventre sur straton. Samtempe kun la fulmo, ŝajne, mi sentis varmegon sur mia tuta haŭto.

Tempa malpleno regata de absoluta silento.

Post kelkaj sekundoj – supozeble 'kelkaj sekundoj', mi ne scias precize – tondris vastega granda bruo: d-o-o-ng. Samtempe fortega ventopremo subpremis min, la tutan korpon. [daŭrigo en p. 39]

Poemo – Lulkanzono – Infaneto de milito

de Henrik Nordbrandt

Torben Svendsen sendis la poemon al ni kun koraj somersalutoj. La poemo estas ja en la dana. Mi demandis al li, ĉu li volus traduki ĝin en Esperanton. /Siv

Jen lia respondo:

'Tradukado de poemoj estas malfacila arto, kaj ne estas mia kompetento. Sed pro la grandanima enhavo kaj karaktero de la poemo, ĝi fakte inspiris min kun humileco provi "traduki" ĝin al Esperanto. Mia unua legado de la poemo tiel forte impresis kaj

trafis min (kaj multaj aliaj danoj) en la koro, kaj tial mi provas transdoni iom de la emocioj kaj energio, kio estas en la poemo – al kelkaj aliaj homoj.

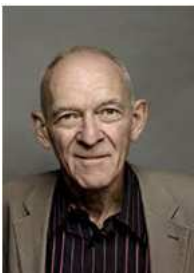
La poemo aperis sur la frontpaĝo de la dana taggazeto **Politiken** en septembro 2015. Pro la publika vigla kaj akra debato pri senhejmeco kaj pro la pli kaj pli grava situacio en Eŭropo por multaj militaj rifuĝintoj kaj enmigruoj, la poemo vekis fortan intereson kaj debaton en Danio.'

Lille krigsbarn – Vuggevisse

Lille krigsbarn, hvor går du hen?
Mod øst eller vest?
Hvor i verden tror du
du finder en ven?
Lille krigsbarn, hvad passer dig bedst:
Et hullet tæppe?
En krydsfinerskiste?
En redningsvest?
Lille krigsbarn, hvor vil du dø:
Hvor bomberne falder
eller i åben sø?
Lille krigsbarn, hvor vil du hen?
Vælg selv. Bare vi aldrig skal se dig igen.

Infaneto de milito – Lulkanzono

Infaneto de milit' kien vi iras?
Ĉu orienten aŭ okcidenten?
Kie en la mondo vi pensus
trovi amikon?
Infaneto de milit', kio plej konvenas al vi:
Ĉu truita plejdo?
Ĉu tavolligna ĉerko?
Ĉu savoveŝto?
Infaneto de milit', kie vi mortos:
Ĉu tie, kie falas la bomboj
aŭ en vasta maro?
Infaneto de milit', kien vi iros?
Elektu mem, nur ni neniam vin revidu.

La dana verkisto kaj poeto, Henrik Nordbrandt.

(Esperanta traduko: Torben Svendsen, Danio)

La poemo venas el lia libro: *Den store amerikanske hævn og andre digte*.

Ligiloj al biografioj pri la verkisto, poeto Henrik Nordbrandt:

<https://litteratusiden.dk/forfattere/henrik-nordbrandt>

https://da.wikipedia.org/wiki/Henrik_Nordbrandt

Klarigojn al la poemo: Lille krigsbarn – Vuggeviser / Infaneto de milito – Lulkanzono:

<https://politiken.dk/kultur/art5590535/Et-digt-bryder-ind-i-verden>

https://www.youtube.com/watch?v=ue1lelB_1go

Karaj legantoj, Ĉu vi havas ideojn pri la du lastaj linioj en la poemo? Se jes – skribu al Ora Ĵurnalo!

Henrik Nordbrandt: "Den store amerikanske hævn og andre digte", Gyldendal, 72s. 2017.

Bravaj infanoj eskapas kidnapon

Artikolo de Espoir Kasati por Ora Ĵurnalo

Sude de Demokratia Respublika Kongo, en Urbo **Lubumbashi**, kvar infanoj de sama familio brave sukcesis eskapi makabran situacion en la kvartalo Somika, municipo Commune Annexe. Tiuj infanoj, malpli ol 10-jaraj, estis prezentitaj al municipestro Rémy Munsense ĉi-marde 13an jul 21, savitaj.

La kvar infanoj kidnapitaj

Laŭ la pli aĝa infano, maldekstre sur la bildo. La sceno okazis frue posttagmeze la lastan lundon. Ni amuziĝis ekster nia hejmo kiam, subite, nekonataj homoj forkaptis kaj enirigis nin en nigran aŭton kaj tuj veturis al nekonata loko, diris la brava etulino.

Söder om Demokratiska Republiken Kongo, i staden **Lubumbashi**, lyckades fyra barn från samma familj med stort mod fly från en makaber situation i kvarteret Somika, en stadsdel i utkanten. Dessa barn, som var yngre än 10 år presenterades för chefen för stadsdelen, Rémy Munsense, i tisdags den 13e juli – räddade!

De fyra kidnappade barnen

Enligt det äldsta barnet, till vänster på bilden, inträffade händelsen tidigt på eftermiddagen i måndags. Vi lekte och hade roligt utanför vårt hem, när okända människor plötsligt förde bort oss och satte oss i en svart bil och genast körde de oss till en okänd plats, sa de modiga lilla flickan.

I ett inte färdigbyggt hus i Plateau Karavia fann sig barnen instängda. De var ensamma i det förfärliga huset, medan terroristerna diskuterade utomhus. De modiga barnen lyckades likväl fly genom att ta sig ut genom ett fönster, som inte var stängt. De sprang

En ne-finkonstruita domo, en Plateau Karavia, la infanoj trovis sin enfermitaj. Ili estis solaj en tiu domaĉo, dum la teroristoj diskutis ekstere. La bravaj infanoj tamen sukcesis eskapi, elirante tra nefermita fenestro kaj forkuris kaj petis sekuron proksime al bonkoruloj.

La municestro, laŭdante la kuraĝon de tiuj eksterordinaraj infanoj, tiuokaze uzis la okazon por atentigi ĉiujn parencojn havantajn infanojn vigili ĉar la situacio montriĝis multe pli terura ne nur al infanoj sed ankaŭ al la tuta loĝantaro, kaj instigas al lokaj sekurec-prizorgantaj instancoj obstine cerbumi por malkuraĝigi tiun aliforman malsekurecon! Forte kortuŝita, la municestro rekomendis medicinan prizorgon por tiuj kuraĝemaj infanoj antaŭ ol enŝipigi por revenigi ilin al iliaj hejmoj.

Sur la bildo: **La municestro kun la kidnapitaj infanoj.**

Granda emocio estis evidentiĝinta, kiam parencoj ekvidis siajn infanojn denove revenantajn hejmen post sia malapero, fakte ĉar ili ekpensis pri tre malbona novaĵo kiu estus atinginta iliajn infanojn. Tio okazis kelkajn tagojn post la malkovro de tri senvivaj infankorpoj apud rivero, distranĉitaj per maĉeto en alia kvartalo.

For de etnaj konfliktoj kiuj torpedas kaj disŝiras la tutan landon, ĉefe oriente kaj sude! Ŝtelado de infanoj ankaŭ montriĝas kvazaŭ ia komerco en Uvira, Goma, Likasi kaj Lubumbashi, kio staras kiel prizorgenda afero en la lastaj monatoj.

/Espoir Kasati

iväg och bad om skydd hos godhjärtade människor i närheten.

Stadsdelschefen berömdede barnens mod. P.g.a. de här enastående barnen använde man tillfället till att göra alla föräldrar med barn vaksamma på att situationen visade sig vara mycket värre än tidigare – inte bara för barn utan också för hela befolkningen – och man beordrade de lokala säkerhetsinstanserna att ihärdigt söka lösningar för att hålla nere denna annorlunda form av otrygghet. Starkt berörd rekommenderade stadsdelschefen medicinsk undersökning av dessa modiga barn innan man satte dem på en båt för att återföra dem till sina hem.

På bilden: **Stadsdelschefen med de kidnappade barnen.**

Stor sinnesrörelse märktes när föräldrarna återsåg sina barn, som återkommit till sina hem, efter att ha varit försvunna. Föräldrarna hade faktiskt befarat att något mycket hemskt hade hänt deras barn. Den här händelsen inträffade några dagar efter upptäckten av tre livlösa barnkroppar vid floden, sönderskurna med machetes i ett annat kvarter.

Vi behöver komma bort från etniska konflikter, som sliter sönder hela landet, framför allt i öster och söder. Stölder av barn visade sig också vara ett slags handel med barn i Uvira (i norr), Goma, Likasi och Lumumbashi (i söder) och är nu under de senaste månaderna ett problem, som måste åtgärdas.

/Espoir Kasati

Försök till översättning till svenska: Siv

Minembwe – profunda tomo por Banjamulengoj

Minembwe estas altebenaĵo, kiu etendiĝas tra tri teritorioj, nome: Uvira, Mwenga kaj Fizi en Sud-kivu-provinco Oriente de DR. Kongo.

Banjamulengoj estas unu el la 450 triboj troviĝantaj en Demokratia Kongolando. Tiu tre minoritata bovpaŝtista popolo ruandodevena alfrontas tre akutan malfacilan vivon en Minembwe, altebenaĵo traloĝata de kvin triboj nome: Babembo, Bafuliro, Banjindo, Baviro kaj Banjamulengo. Tiu lasta tribo estas multe pli minacata, disbatata de la ceteraj kvar, kio kaŭzas multiĝadon de, laŭdire, memdefendaj ribelul-grupoj en tiu regiono, sed tio trafluas la tutan spacon de la Sud-kivu-provinco.

Nekalkulebla nombro da homoj el inter ĉiuj tiuj triboj perdis ĉion por si, kaj havaĵojn kaj familianojn, el kiu mi ankaŭ estas viktimo pro ĉiamaj interbataloj. En la pasintaj monatoj ribeluloj, nomataj Maï-Maï, atakis kelkajn vilaĝojn, kie loĝas Banjamulengoj kun siaj brutoj, mortigis milojn da bovoj, kiuj estas rigardataj kiel nura havaĵo de tiu kompatinda paŝtista popolo tre minoritata; siafoje Gomino kaj Twigwaneho, ribeluloj sin konsiderantaj kiel defendantojn de tiu minoritata popolo (Banjamulengidoj), same replikis per militatako kontraŭ Maï-Maï. La registaro daŭre prisilentas tiun situacion en Sud-kivu, tamen, bedaŭrinde, en kiu miloj da homoj forpasas kaj infanoj perdas siajn parencojn ambaŭflanke. Tiu konflikto estas ano de tiuj du sociaj grupoj, transdonata de generacio al generacio, semante malamon

inter junuloj, kiuj finfine fariĝas ribeluloj pro venĝemo. La ŝtata militistaro ne scias kontraŭ kiu batali, ĉar Twigwaneho kaj Gomino batalas kontraŭ Bavira, Banjindu, Babembe, Bafuliru; kaj Maï-maï kontraŭ Banjamulengoj. La vera kialo de tiu daŭra obstina batalado estas, ke la kvar unuigintaj triboj asertas ke Banjamulengoj volas alproprigi Minembwe al si; kontraŭe tion neas Banjamulengoj kaj diras ke tiuj kvar triboj devigas ilin reveni al Ruando, dum tiuj lastaj ne plu havas lokon en Ruando kaj konsekvence havas la kongan civitanecon. Tial persistas militado tiuregione kaj ĝis nun ili plubatalas...

/Espoir Kasati.

La Demokrata Respubliko Kongo krom la etnaj problemoj ankaŭ alfrontas la koronviruzon kaj la multajn senhejmajn homojn post tertremoj kaj vulkanerupcioj proksime al Goma.

Espoir skribis al UNHCR en Tanzanio, petante protekton, sed ricevis la respondon ke tro multaj rifuĝintoj bezonus helpon. Bone tamen ke li havas komputilon. Li serĉas, serĉadas pacan landon. Li bone regas la francan, la anglan, Esperanton kaj la svahilan. Li – post sufiĉe multaj fuĝoj troviĝas en la iama Katanga, kie oni minacas homojn el lia « tribo ».

La retadreso de Espoir estas espoirkasati@gmail.com //Siv

La monda tago de rifuĝintoj, la 20an de junio

Mesaĝo de UEA okaze de la Monda Tago de Rifuĝintoj, 20 junio 2021

[Sendita al EKOSOK, al la Departamento de UN pri Tutmonda Komunikado (UNDGC) kaj al la Konferenco de Neregistaraj Organizo (CoNGO).]

Universala Esperanto-

Asocio (UEA) salutas Unuiĝintajn Naciojn, la Altan Komisionon de UN por Rifuĝintoj kaj speciale ĉiujn rifuĝintojn okaze de la Monda Tago de Rifuĝintoj, la 20-an de junio 2021. La tago honoras la forton kaj kuraĝon de rifuĝintoj kaj tiujn kiuj helpas ilin kaj celas publikan konscion kaj subtenon al tiuj homoj, kiuj devis fuĝi el siaj hejmoj pro konflikto, persekutado aŭ naturaj katastrofoj.

Lastatempa komunikado de Unuiĝintaj Nacioj klarigas, ke la nombro de homoj forigitaj el siaj hejmoj pro perforto, milito aŭ homrajtaj atencoj atingis **82,4 milionojn en la jaro 2020 – 4% pli ol en 2019. Inter 2018 kaj 2020, preskaŭ unu miliono da infanoj naskiĝis kiel rifuĝintoj.** Laŭ la Alta Komisionestro de UN pri Rifuĝintoj, Filippo Grandi, **pli ol unu procento de la tuta homaro estas perforte dislokita.**

La temo de la nunjara Tago de Rifuĝintoj estas ***Kune ni Saniĝas, Lernas kaj Brilas***. Per tiu temo oni atentigas pri la neceso, ke rifuĝintoj aliru sanajn, edukajn kaj sportajn servojn. Ni saniĝas kune, kiam ĉiuj ricevas la bezonatan prizorgon. Kiam ni lernas kune, ni kreas pli fortan komunumon. Ni brilas, kiam ni ludas kune kiel teamo. Krome, nur inkluzivigo ebligas pli bonan restarigon post KoViM-19.

La lingva dimensio gravegas. Per kiu lingvo rifuĝintoj aliru tiujn servojn? Tio ja ne estas facila demando, ĉar oni devas respekti la

devenon de rifuĝintoj, helpi ilian adaptiĝon en nova ĉirkaŭaĵo kaj subteni la plej vastan kaj riĉan edukadon. Multfoje rifuĝintoj ne komprenas aŭ erare komprenas vivsavajn informojn kaj ne kapablas komuniki por peti helpon. Ili suferas, ekzemple, pro lingva handikapeco aŭ malfido kaj alfrontas multajn obstaklojn rilate al lingvo.

Homoj aliras la homajn rajtojn pere de lingvoj. Tiel, la respekto al ies lingvo estas la respekto al tiu homo mem. La lingvaj rajtoj estas ĝuste lingvaj homaj rajtoj. Fronte al tio, la Esperanta movado subtenas lingvan justecon en ĉia komunikado kaj proponas Esperanton kiel unu bona vojo, inter aliaj. **Esperanto povas helpi kaj rifuĝintojn kaj gastigantojn, kiel ilo por interkompreniĝo kaj kultura dialogo.**

Esperantistoj en la tuta mondo partoprenas en agadoj por helpi rifuĝintojn, interalie, per tradukado de gravaj informoj, instruado de lokaj lingvoj kaj de Esperanto. Bona ekzemplo, inter multaj aliaj, estas serio da retejoj kiuj instruas lingvojn kaj donas utilajn informojn pri la vivo kaj laboro en Germanio, Aŭstrio, Slovakio, Rusio kaj Ĉeĥio, pere de multaj lingvoj, inkluzive de Esperanto.

Antaŭ du monatoj, nia Asocio estis inter tiuj kiuj kunvokis virtualan simpozion pri Lingvo kaj Migrado. La simpozio, kiun alparolis inter aliaj la verkistoj Viet Thanh Nguyen kaj Jhumpa Lahiri, kunligis pli ol mil partoprenantojn el kvindek da landoj por pridiskuti interalie lingvajn servojn,

multlingvan edukadon kaj lingvajn homajn rajtojn de rifuĝintoj.

Per tiuj kaj aliaj elpaŝoj, Universala Esperanto-Asocio invitas ĉiujn informiĝi pri la situacio de rifuĝintoj kaj dislokitaj personoj ene de siaj landlimoj, insisti ĉe siaj

theodor kallifatides
@Kallifatides

Jag förstår inte riktigt hur den flyktingstragedi vi bevittnar debatteras som ett större problem för oss än för alla som genomlever den.

Theodor Kallifatides (grekiska: Θεόδωρος Καλλιφατίδης), född 12 mars 1938 i byn Molai i Lakonien på Peloponnesos i Grekland, är författare och översättare.

Kallifatides kom till Sverige 1964. Han fick först småjobb lärde sig svenska och studerade filosofi och tog en fil. kand-examen 1967. Han tjänstgjorde sedan som filosofilärare i Stockholm.

Mellan 1972-1976 var han ansvarig för tidskriften "Bonniers Litterära Magasin"

Kallifatides debuterade som lyriker, men fick sitt stora genombrott med sin roman-trilogi om livet på landsbygden i Jalos under och efter den grekiska "borgarkrisen" (Bönder och herrar 1975) Sedan kom fyra romaner om kärlek.

Ett tema som författaren alltid återvände till, var situationen för invandrare i Sverige. Kallifatides har också skrivit kriminalromaner, historiska romaner och reseskildringar. Han skriver på svenska, men hans böcker har översatts till grekiska, engelska och franska.

registraroj pri la rajtoj de tiuj homoj kaj mem fari ĉion eblan por redukti ilian suferadon, antaŭenigi iliajn perspektivojn kaj redoni al ili dignon. Nur kune ni povos konstrui pli bonan, sanan, fortan, sekuran kaj brilantan mondon.

Mi ne tute komprenas kial la rifuĝinta tragedio, kiun ni spertas, estas debatita kiel pli granda problemo por ni, ol por ĉiuj, kiuj travivas ĝin.

Theodor Kallifatides, naskita la 12an de marto en 1938 en Lakonio sur Peloponnesos en Grekio, estas verkisto kaj tradukisto.

Kallifatides venis al Svedio en 1964. Unue li ricevis diversajn etajn laborojn, lernis la svedan, studis filozofion kaj ekzameniĝis kiel kandidato pri filozofio kaj poste servis kiel instruisto pri filozofio en Stokholmo. Inter 1972 – 1976 li respondicis pri la "Bonniers Litterära Magasin" (Literatura Magazino).

Kallifatides debutis kiel lirikisto, sed ricevis sian grandan renomon per sia romantrilogio pri la vivo en la kamparo en Jalos dum kaj post la greka "burĝa krizo" (Kamparanoj kaj mastroj en 1975). Poste venis kvar romanoj pri amo.

Temo al kio la verkisto ĉiam revenis, estis la situacio por enmigrintoj en Svedio.

Kallifatides ankaŭ skribis krimromanojn, historiajn romanojn kaj vojaĝraportojn. Li skribas svede, sed liaj libroj estis tradukitaj en la grekan, anglajn kaj francajn.

/Siv

La tutmonda lingva afero

Den globala språkfrågan

Temas pri la lingva situacio en Ruando, sed certe povas validi por la tuta mondo.

Wikipedia: La ruanda flago. La verda koloro simbolas la esperon pri bonstato, la flava koloro simbolas la ekonomian evoluon. La blua signifas feliĉon kaj pacon. La suno kaj la flavaj briloj simbolas la lumon, kiu lumigos la tutan popolon.

Atentilo por nenion suspektantaj angla-amantaj politikistoj en Svedio?

*Per-Owe Albinsson, Språkförsvaret, publikigis en 22 junio 2021 la sekvan artikolon de la lingvisto **Mikael Parkvall**.*

Estas bizare, kiam la angla anstataŭas la propran lingvon.

La ekzemplo Ruando montras, kiel erare estos, kiam instruistoj kun neperfekta scio en la angla instruos gelernantojn, kiuj tute ne konas la anglan.

En la nunaj tagoj pasis kvarona jarcento de kiam Ruando draste ŝanĝis sian lingvan politikon en la sekvo de la popolmurdo en 1994.

La orientafrika lando estas iomete pli malgranda ol Smolando kaj havas 12 milionojn da enloĝantoj. Sur neklaraj grundoj oni kutimas dividi ilin en du popolgrupojn, kies militoj pri la potenco kulminis en ĝuste tiu popolmurdo.

Ne troviĝas observeblaj diferencoj, koncerne lingvon, religion aŭ kutimojn. Estas fakto ke Ruando estas tre nekutima rilate al lingvo: troviĝas malmultaj landoj en la mondo, kiuj preskaŭ tute estas unulingvaj, kaj eĉ pli maloftas en Afriko, sed en Ruando preskaŭ

Det handlar om språksituationen i Rwanda, men kan säkert gälla för hela världen.

Wikipedia: Rwandas flagga. Grönt står för hoppet om välstånd, den gula färgen symboliserar den ekonomiska utvecklingen. Blått står för lycka och fred. Solen och de gula strålarna symboliserar det ljus som ska upplysa hela folket.

En varningsklocka för intet ont anande anglofila politiker i Sverige?

*Per-Owe Albinsson, Språkförsvaret, publicerade 22 juni 2021 följande artikel av språkvetaren **Mikael Parkvall**.*

Bisarrt när engelska ersätter det egna språket.

Exemplet Rwanda visar hur fel det blir när lärare med bristande kunskaper i engelska ska undervisa elever som inte kan engelska alls.

I dagarna är det ett kvartssekel sedan Rwanda drastiskt la om sin språkpolitik i kölvattnet av 1994 års folkmord.

Det östafrikanska landet är något mindre än Småland och har 12 miljoner invånare.

Dessa brukar på oklara grunder indelas i två folkgrupper vilkas maktstrider kulminerade i just folkmordet.

Det finns inga observerbara skillnader i termer av språk, religion eller sedvänjor. Faktum är att Rwanda är mycket udda i språkligt hänseende: det finns få länder i världen som är i stort sett enspråkiga, och ännu ovanligare är det i Afrika, men i Rwanda har så gott som alla just rwandiska som modersmål.

ĉiuj havas ĝuste la ruandan kiel gepatran lingvon.

Antaŭ 1962 la lando estis regata de Belgio, kial la francan estis uzata por administraj kialoj. Ne necese, oni povus pensi, ĉar la popolo jam havis komunan lingvon, sed en Afriko estis kutime reteni la kolonian lingvon, ankaŭ post la memstarigo, ĉu necesas aŭ ĉu ne.

La membroj de la diktaturo, kiu post la popolmurdo anstataŭis la malnovan diktaturon, antaŭ la transpreno de la potenco atendis en najbaraj landoj, kiuj estis britaj kolonioj. Tial ili reveninte estis pli alkutimiĝintaj al la angla ol la franca. En kombino kun tio ke la franca estis ligita kun la pasinteco, kiam oni mem pli volonte rigardis al la estonteco, la franca detroniĝis.

Kiel la popolaj lingvoj povus bone elteni kontraŭ nova despoto, kiu estas pli forta ol la antaŭa?

Tio propre ne estas kaŭzo bedaŭri. Neniu estas favorata se la oficiala lingvo estas tia, ke la majoritato de la popolo ne komprenas. Sed estis bizare ke ne estis la ruanda kiu estis permesita preni la lokon je la kosto de la franca. Anstataŭ tio oni enkondukis la anglan. Estis historie unika faro, ĉar Ruando neniam apartemis al anglaparolanta lando.

Reprezentantoj por organizoj, kiuj "favoris la francan lingvon" estis forsenditaj, kaj anstataŭe oni invitis British Council. En 2009 Ruando aliĝis al la Brita Konfederacio. Kriketo fariĝis la nacia sporto kaj oni konsideras ŝanĝi la valuton de franko al ŝilingo kaj transiri al maldekstra trafiko.

En 2008 la angla fariĝis la sola permesita lerneja lingvo. Pli frue la ruanda estis uzata en pli malaltaj niveloj kaj nur pli poste oni transiris al la franca. Nun oni tute nuligis la propran lingvon de la lernantoj.

En novaĵelsendo instruistino klarigis la avantaĝojn ke popolo kun mankantaj scioj en la instrua lingvo uzas ĝin por instrui tiujn, kiuj tute ne konas ĝin. Ŝi agnoskas ke troviĝas kelkaj problemoj, sed oni verŝajne povas trakti ilin: "Da problems about language, but

Före 1962 styrdes landet av Belgien, varför franska användes för administrativa ändamål. Onödigt kan tyckas, eftersom befolkningen alltså redan hade ett gemensamt språk, men i Afrika har det varit vanligt att behålla kolonialspråket även efter självständigheten vare sig det behövs eller inte.

Medlemmarna av den diktatur som efter folkordet ersatte den gamla diktaturen hade bidat tiden inför maktövertagandet i grannländer som varit brittiska kolonier. Därför var de vid hemkomsten mer vana vid engelska än vid franska. I kombination med att franska förknippades med det förflutna, medan man själv hellre blickade mot framtiden, detroniserades franskan.

Hur ska folkspråket kunna hävda sig mot en ny översittare som är starkare än den förra?

Det finns det, i sig, ingen anledning att beklaga. Ingen gynnas av att det officiella språket är ett som folkmajoriteten inte ens begriper. Men det var bisarrt nog inte rwandiskan som tilläts ta plats på franskans bekostnad. I stället infördes engelska. Det var en historiskt unik åtgärd, eftersom Rwanda aldrig tillhört något engelsktalande land.

Representanter för organisationer som "främjade det franska språket" utvisades, och istället inbjöds British Council. 2009 anslöt sig Rwanda till Samväldet. Kriket blev nationalsport, och man talar om att byta valuta från franc till shilling och att övergå till vänstertrafik.

2008 blev engelska det enda tillåtna skolspråket. Tidigare hade rwandiska åtminstone använts på lägre nivåer, och först senare övergick man till franska. Nu slopades alltså elevernas eget språk helt.

I ett nyhetsinslag förklarar en lärare fördelarna med att folk med bristande kunskaper i lärospråket, använder det för att undervisa dem, som inte alls behärskar det. Hon erkänner att det finns vissa problem, men de kan tydligt hanteras: "Da problems about language, but our colleagues... our

our colleagues... our anglophone colleagues, help us about some vocabularies”.

Oni estas kontenta pri la fina rezulto kaj plena de fido al la evoluo de la popola edukado.

Krom ke la nuna diktatoro kreskis en la Brita konfederacio kaj ke la franca estas ligita al la malnova regado oni povas, sen esti tro konspirema, pripensi plurajn kialojn por la nova stato de la aferoj.

Antaŭe la subvencio ĉefe venis de Belgio kaj Francio. Ĝi nun elsekiĝis, sed anstataŭ apogo de angle parolantaj landoj, kiel Usono, Britio kaj Svedio fariĝis gravaj fontoj de enspezoj. (La helpo de Svedio en lastaj tempoj tamen reduktiĝis.)

la reveno de la angla al la franca estas nek verŝajna, nek dezirinda. Sed la demando estas kiel la reala popola lingvo povus defendi sin kontraŭ nova despoto, kiu estas pli potenca ol la antaŭa.

La retejo Språkförsvaret (la Lingva Defendo)

<http://www.språkförsvaret.se>

E-poŝto: sprakforsvaret@yahoo.se

anglophone colleagues, help us about some vocabularies”.

Man är tillfreds med slutresultatet och full av tillförsikt inför folkbildningens utveckling.

Förutom att den nuvarande diktatorn växte upp i ett samväldesland och att franskan förknippas med det gamla styret kan man utan att vara alltför konspirationsteoretisk tänka sig fler orsaker till sakernas nya tillstånd.

Förr kom biståndet i första hand från Belgien och Frankrike. Det har nu sinat, men istället blev stöd från engelskspråkiga länder som USA, Storbritannien och Sverige viktiga inkomstkällor. (Sveriges hjälp har dock skurits ner på senare år.)

Någon återgång från engelska till franska är varken sannolik eller önskvärd. Men frågan är hur det faktiska folkspråket ska kunna hävda sig mot en ny översittare som är starkare än den förra.

Nätverket Språkförsvaret

<http://www.språkförsvaret.se>

E-post: sprakforsvaret@yahoo.se

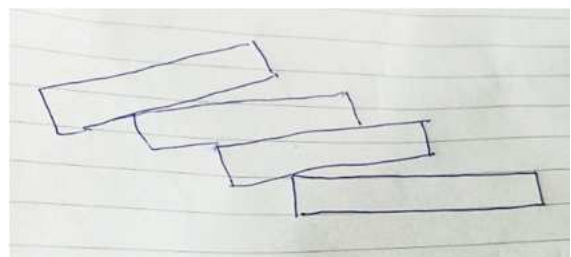
Komento pri la artikolo de Mikael Parkvall: En Svedio estis iomete la sama situacio. Oni enkondukis la anglan en la bazan lernejon antaŭ ol ĉiuj instruistoj regis la lingvon. Kiel helpon oni havis radioprogramojn. Ni bonvenigas komentojn de vi. Skribu al Ora Ĵurnalo: [siv.burell\(a\)gmail.com](mailto:siv.burell(a)gmail.com) aŭ al Ingegerd Granat [ingegerd.granat\(a\)gmail.com](mailto:ingegerd.granat(a)gmail.com) /Siv

La kliniĝanta kolono

de Lasse Granat

Pensu ke ni havas keston kun domenbriketoj. Staku ilin kiel konstrubriketojn, unu sur la alian, por ricevi kolonon kiu kliniĝas kiel eble plej multe. Estas permese lasi ĉiun briketon esti ŝovita kiom eble ekster la sube estanta briketo, sed la finofarita kolono devas esti tiel stabila ke ĝi ne renversiĝos.

Kiel alta povus la kolono esti?

Iu eble konjektas ke oni maksimume povas uzi sep aŭ ok konstrubriketojn, kaj ke la plej supra briketo ne povas situi tute ekster la plej suba briketo.

Tio ne estas vera. Mi asertas ke la plej supra briketo povas situi kiom ajn longan distancon ekster la plej suba briketo se la kolono estas sufiĉe alta.

Mi ne kredas tion, iu diras.

Sed mi povas pruvi tion, mi respondas!

La plej granda diferenco inter la plej supra briketo kaj la proksima sube, evidente estas preskaŭ duona briklongo. La pezocentro de la du plej supraj briketoj estas je duona kaj kvarona briklongo. Se oni prenas tri briketojn, la distanco, inter la plej ekstera flanko de la plej supra briketo kaj la pezocentro, estas duona, kvarona kaj sesona briklongoj, kaj tiel plu, senfine ...

La sumo de ĉiuj elstaraĵoj, kiujn oni povas fari sen renversiĝo, estas $\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{6} + \frac{1}{8} + \dots$ eterne.

Ĉu tio estas matematike defendebla?

Certe! La formulo povas esti reskribita tiel:

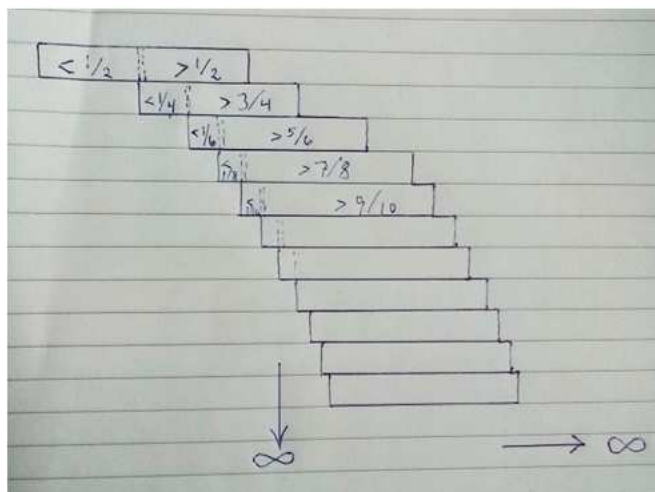
$$\frac{1}{2} * (1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \text{k.t.p.})$$

La esprimo inter parentezoj nomiĝas "la harmonia serio". La serio diverĝas, do ĝi

povas esti farita pli granda ol ĉiuj deciditaj nombroj.

Tiu evidentiĝas se oni grupigas la termojn tiel ĉi: $1 + \frac{1}{2} + (\frac{1}{3} + \frac{1}{4}) + (\frac{1}{5} + \frac{1}{6} + \frac{1}{7} + \frac{1}{8}) + \dots$

Ĉiu grupo estas pli granda ol $\frac{1}{2}$, do la sumo povas esti senlime granda. Jam en eta kolono, malpli ol dek konstrubriketoj, la plej supra briketo povas situi tute ekster la plej suba!

Do, la kliniĝo ne estas problemo, malgraŭ matematikistoj ŝercas pri la derivaĵo:

– Kiam kaj "x" kaj "y" iras kontraŭ la senfinecon, la derivaĵo iras en la inferon!

/Lasse

Kio estas ARGËNTO en diversaj lingvoj

Vad är SILVER på olika språk

Argento

Ĉiuj esperantistoj konas la vorton. Sed kia estas la vorto en diversaj lingvoj en la mondo? Jen eta leĝera artikolo pri la aspektoj.

Ni komencu per la latina – **Argentum**.

Argento

Alla esperantister känner till ordet. Men vad blir det på olika språk i världen? Ett litet kåseri om hur det ser ut.

Vi börjar med Latin = **Argentum**.

Ett land i Sydamerika heter Argentino (esp), Argentina (sv).

Lando en Sudameriko nomiĝas Argentino (esp), Argentina (svede).

Divenu kial! Devus ja esti oro, kiu logis sur la amerika kontinento, aŭ...?

Esperanto havas molan **g** (kun cirkumflekso). Kontraŭe la lando Argentina kaj la latina vorto havas malmolan **g**-on.

En la lingvo Ido estas **Arjento**.

En la albana – **Argiendi** (plej bone kunmeti ĉion, ĉu ne?).

En la rumana aŭ en la romaa lingvo – **Argint** (mi ne koleras pri vi, ne).

Volapük – **Largentin**

Suahili – **Agenti**

La plejparto de aliaj lingvoj tamen elektas alian komencon literon.

En Svedio ni ja diras **Silver** kaj ĝi similas al la skota **Siller** (do oni cerbumas pri la fiŝo "sill", ĉu la koloro iom havas rolon?).

La vaska **Zilar** (s aŭ z egalas, ĉu ne?).

Nederlanda **Zilver**, sed afrikanse **Silwer**.

Germanoj diras **Silber** (en kelkaj lingvoj ne facilas b kaj v).

La sameoj diras **Silba**.

En Luksemburgo – **Sëlwer** (notu la tremaon super e).

Kurdoj diras **Ziv** (notu la tremaon super i).

En Islando – **Silfur** kaj en Frislando **Sulver** dum en la platgerma lingvo – **Sülver** (notu la tremaon super u).

Pole kaj Kroate = **Srebro**

Serbe = **Сребро**

Ruse = **Серебро** = Serebro

Hispane = **Plata**

Portugale **Prata** (problemo pri r kaj l).

*****

Mi vidis kelkajn malsimilajn vortojn:

Jave = **Péрак**

Gissa varför! Det var väl guld som lockade på den amerikanska kontinenten, eller?

Esperanto har ett mjukt **g** (med cirkumflex) medan landet Argentina och det latinska ordet har ett hårt **g**.

På språket ido blir det **Arjento**.

På albanska = **Argiendi** (lika bra att ta med allt, eller hur?).

På rumänska eller romani = **Argint** (Int' är jag arg, int').

Volapük = **Largentin**

Swahili = **Agenti**

De flesta andra språk väljer dock en annan begynnelsebokstav.

I Sverige säger vi ju **Silver** och det liknar ju skotska **Siller** (så undrar man över fisken sill, kan färgen spelat roll?).

Baskiska **Zilar** (s eller z går väl på ett ut).

Nederländska **Zilver**, men afrikaans **Silwer**.

Tyskarna säger **Silber** (i vissa språk är det svårt med b och v).

Samerna säger **Silba**.

I Luxemburg blir det **Sëlwer** (obs prickarna över e).

Kurder säger **Ziv** (obs prickarna över i).

På Island blir det **Silfur** och på de friisiska platserna **Sulver**, medan plattyskarna säger **Sülver** (obs prickarna över u).

Polska och kroatiska = **Srebro**

Serbiska = **Сребро**

Ryska = **Серебро** = Serebro

Spanska = **Plata**

Portugisiska = **Prata** (problem med r och l).

*****

Så några annorlunda ord:

Jawa = **Péрак**

Latve = **Sudrabs**

Litaŭe = **Sidabras**

Sur la insulo Madagaskaro = **Volafotsy.**

Somale = **Naxaas**

Tagaloge = **Pilak**

Turke = **Gümüs**

Jorube = **Fàdákà** (notu la apostrofojn).

Vepsa = **Hobed**

Finne = **Hopea**

Estone = **Hõbe** (notu la ondon super o).

Hungare = **Ezüst**

Vietname = **Bạc** (sub -a- eta punkto, kiu indikas elparolon).

/Inga Johansson

Lettiska = **Sudrabs**

Litauiska = **Sidabras**

På ön Madagaskar = **Volafotsy.**

Somaliska = **Naxaas**

Tagalog = **Pilak**

Turkiska = **Gümüs**

Yoruba = **Fàdákà** (obs apostroferna).

Vepsiska = **Hobed**

Finska = **Hopea**

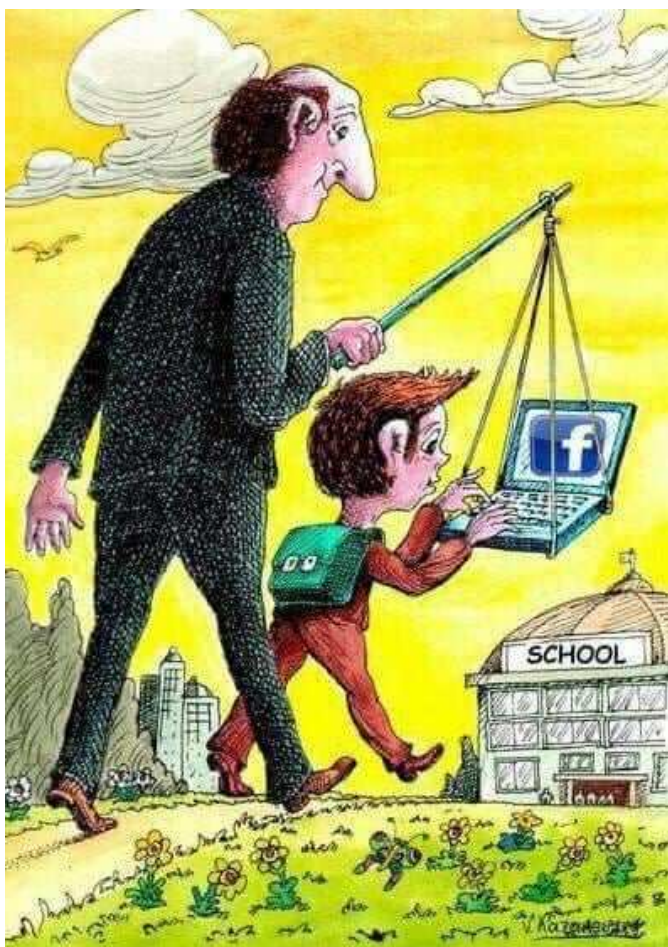
Estniska = **Hõbe** (obs vågen över o).

Ungerska = **Ezüst**

Vietnam = **Bạc** (under -a- en liten prick, som anger uttal).

/Inga Johansson

Patro kaj filo

Hans-Georg Kaiser: Humuro en Esperanto (en arto, literaturo kaj vivo).

La studsezono komenciĝas. La plejparto de gelernantoj ŝatas la lernejon, sed foje estas problemoj, ĉar la interretaj ludoj ofertas tiom interesaj programoj.

Estas defio de la instruistoj uzi novajn instrumentojn sen forlasi malnovan konon pri kiel kapti la intereson de la gelernantoj.

Interreto malfermas enormajn terenojn de scio.

Kiam mia 9-jara nepo unu tagon vizitis la palaceton de Gunnebo (proksime al Gotenburgo), li la sekvan tagon el sia memoro konstruis la palacon laŭ sia memoro per Mine-craft. Mi miris ke li tiom ekzakte konstruis kaj la du-tri-etaĝan palacon kaj la ĝardenon. Li kaj alia pli aĝa knabo faris demandojn al la gvidanto. Ni plenkreskuloj nur aŭskultis, sed per la demandoj de la knaboj ni ankaŭ lernis pli multon. /Siv

Hans Georg Kaiser havas orminejon de amuzaj bildoj

Jen de Facebook: Se mankas al vi seĝo, vi provu branĉon.

Vidante la kafotrinkantan birdon, mi volas rakonti ke mia birdkesto, kiu estis malplena dum la printempo, nun estas hejmo de birdidoj, kiuj kantas – ne krias – al siaj gepatroj "Ni malsatas!". Bedaŭrinde la blank-nigra kato ankaŭ aŭdas ilin. Ĝi lerte grimpas la arbon, sidiĝas sur la plafono de la birdokesto atendante ke iu ido iam falos el la kesto. Mi provas gardi la neston, sed la kato estas ruza ĉasisto. /Siv

Muzikaj seĝoj

”Ridinda ŝerco”

Bona ebleco aŭskulti tre klaran Esperanton.
Josef Kříž sendis la rakonton.

Ridindan ŝercon, rakontas Dr. Paulo Sergio Viana:
<https://www.youtube.com/watch?v=qiH76gersWY>

Amike salutas vin J.K.
Esperanto – mia dua lingvo!

Kata vivo – Kattliv

Oni povas vegetaranigi hundon – sed katon – ne! Jen Pepsy, kiu loĝas en vicseria domo en la proksimeco de mi. Pepsy cerbumas pri la ev. enhavo de la birdokesto. Mi vere ŝatas la kuraĝan katon, sed miaj najbaroj malŝatas ĝin. Ili forĉasas ĝin ŝprucante akvon sur ĝin. Ĉar nun finfine estas birdidoj en la kesto, ankaŭ mi bezonas ŝprucigilon. /Siv

Inspirita de Pepsy me serĉis interrete kaj trovis la jenan:

”La nomo de la dio, kiu protektas vin estas Kato.” Tiel estas skribita en la egipta Mortlibro, religia teksto, kiu akompanis la mortintojn en la ĉerkejo por protekti la animon survoje al la Regno de la morto. Antaŭ 4000 jaroj la kato ekakompanis la egiptojn kaj de esti malnobla ratkaptanto ĝi fariĝis dio.

Por turistoj al la nuna Egiptio estas strikte malpermesate grimpi sur la piramidoj, sed se la vizitanto estas bonŝanca li/ŝi povas vidi unu el la sveltaj katetoj de la lando, kiuj, nezorgante pri la homaj elpenaĵoj, grimpas la pramalnovajn ŝtonegojn. Supre de la piramido nutraĵo abundas por sperta ĉasisto. Tie vivas malobservantaj birdoj kaj etaj lacertoj en danĝero. En la blindiga suno kaj premanta varmego la kato iras sian propran vojon ne impresita de la ŝvitanta homamaso fore malsupre kaj ties nekompreneblaj zorgoj.

En Bubastis pli ol 700 000 pilgrimoj povis esti kolektiĝintaj por honori la diinon per grandaj offerfestoj kaj multa vintrinkado. En la templo troviĝis sanktaj katoj, kies nutraĵo estis pagata per arĝento de piaj adorantoj, kiuj promesis zorgi por la vivteno de la kato. Ankaŭ troviĝis apartaj katprizorgantoj, kiuj heredis la oficon de siaj gepatroj. Tiu, kiu intence mortigis templan katon estis ekzekutita.

Dum la kvara jarcento antaŭ Kristo la egipta kat-adoro atingis sian kulminan punkton,

”Namnet på guden som beskyddar dig är Katt.” Så står det i den egyptiska Dödsboken, en religiös text som följde med de döda i gravkammaren för att beskydda själen på färden till Dödsriket. För ca 4000 år sedan slog katten följe med egyptierna och från en simpel råttjägare blev den en gud.

För turister till dagens Egypten är det strikt förbjudet att klättra på pyramiderna, men har besökaren tur kan hon istället få se en av landets gracila små katter som obekymrad av mänskliga påfund bestiger de uråldriga stenblocken. Uppe på pyramiden finns det gott om mat för en skicklig jägare, där lever oförsiktiga fåglar och små ödlor farligt. I den bländande solen och tryckande hettan går katten sin egen väg, oberörd av den svettiga människomassan långt nedanför och dess obegripliga bekymmer.

I Bubastis kunde över 700 000 pilgrimer församlas för att hedra gudinnan med stora offerfester och mycket vindrickande. I templet fanns heliga katter vars mat betalades med silver av fromma tillbedjare som lovat att sörja för kattens uppehälle. Det fanns också särskilda kattsötare som ärvde ämbetet från sina föräldrar. Den som uppsåtligt dödade en tempelkatt blev avrättad.

På 300-talet f. Kr. nådde den egyptiska kattdyrkan sin höjdpunkt, sedan dess har den gamla religionen fallit i glömska och idag är Egypten ett muslimskt land. Men katter är

poste la malnova religio forgesiĝis kaj hodiaŭ Egiptio estas islama lando. Sed daŭre katoj estas amataj, kaj neniam persekutoj trafis ilin kiel en la okcidentaj landoj. En islamo oni rigardas katojn piaj, benataj bestoj, kaj sur la kortoj de la moskeoj de Egiptio, oni povas vidi katojn sekure kuŝantajn ĝuante la sunon. /Siv

fortfarande älskade och har aldrig råkat ut för förföljelser som i västerlandet. Inom islam betraktas katter som fromma, välsignade djur och i innegårdarna till Egyptens moskéer kan man se katter tryggt ligga och njuta av solen. /Siv

Foto: Lazaroni/Wikimedia CC BY 2.0 / © Tillhandahålls av Gazzine Gudinnan Bastet. Foto: Kotofej K. Bajun CC BY-3.0

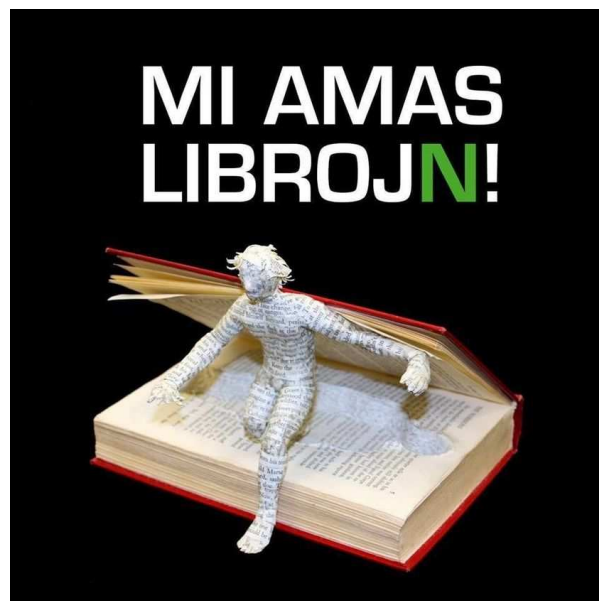
Mi amas librojn

El Facebook. Esperanto E-LIBREJO:

<https://literaturo.weebly.com/>

Roberto Poort diras:

Inga Johansson trovis en la retejo "Mia Vivo" de Johannes G ligilon al **Libro**, katalogo de esperantaj e-libroj (©EstPit Projekt OÜ): <https://libro.ee/>

Ne ekzistas verdaj steloj (2012)

Liven Dek

Esperanto en la kosmo (2016)

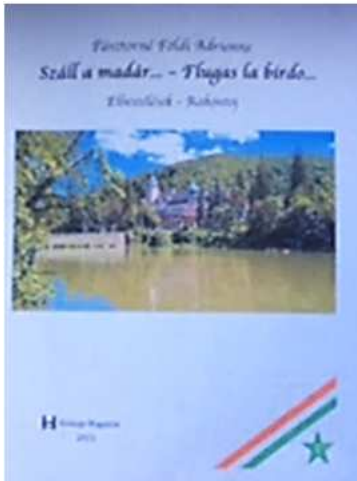
Erik Tantal

En la jaro 1887 Ludoviko Zamenhof antaŭis siajn samtempulojn verŝajne je pli ol 100 jaroj. Estas vere ke troviĝis multaj kunuloj kiuj rapide lernis la novan lingvon, kiun li kreis. Sed la granda sukceso komence ne realiĝis. Ĝisostaj esperantistoj pro tio ne kapitulacas. La sekvanta rakonto klarigas ke neniu povas prognozi ĉu kaj kiam progresema ideo finfine venkas.

Antologia skizo de la persa literaturo Said Baluči, 2021

Hungaraj rakontoj tradukitaj en Esperanton de Adrienne Pasztor
Aperis mia 8-a libro, skribas Adri.

Kara amikino Siv!

Mi sciigas vin, ke mian novaĵon (la tradukojn de rakontoj), vi rete povas atingi. Jes, ĝi estas traduko, hungara-esperantolingva, tradukita de mi el la tekstoj esperantlingvaj, alvenintaj el la diversaj mondopartoj de nia karega Tero. Ĝi estas mia plej nova verko, aperinta ĉe la Hungara Elektra Biblioteko, kie ĝi atingeblas nur rete, ja ne estas presita. Ĝia titolo estas: **Száll a madár ... – Flugas la birdo ...** (kiel la fantazio), nu ĝia atingejo estas la suba.

Elkore salutas vin:

Adri el Miskolc <https://mek.oszk.hu/22200/22251>

Plej supre vi havas la eniron al la librejo. Bonan legadon! /Siv

El Pollando

La 1078-a E-elsendo de **Pola Radio** en 29.06.2021 ĉe www.pola-retradio.org :

En la hodiaŭa programo ni denove foliumas kelkajn E-gazetojn ("Ora Ĵurnalo" – junio/julio 2021; "La Revuo Orienta" – la 3-a kaj 4-a numeroj 2021; La 2-a numero de "Esperantolehti"; La 606/607 numero de "le monde de l'Esperanto").

*****

TORENTO invitas denove al
Esperanto sur la strando:

Pri la skiza programo de la Esperantotagoj vi povas legi en numero 41, la junio-julio-numero de Ora Ĵurnalo. /Siv

Triurba Esperantista Asocio „TORENTO”
elkore invitas al la festo:

9 - a ESPERANTO SUR LA STRANDO

Ĉi-foje la temo estas praktika kaj iomete teknika:

URBO KAJ AKVO

Akvo estas vivo, akvo donas energion, akvo purigas,
akvo alportas malvarmeton dum suna vetero,
ĉe la akvo oni plej bone ripozas.

Mallonge – akvo gravegas!

Kiam: 10-12 septembro 2021

Kie: Gdańsk, Sopot

kontaktu nin:

www.esperanto-sopot.pl

torentosopot@wp.pl

<https://www.facebook.com/ESPERANTO.TROJMIASTO>

Okazoj dum:

400 jaroj en Gotenburgo!

Delaware, la nova kolonio, "Nova Svedio" 1637

Plej malproksime, sur la havendigo nomata "Stenpiren" en Gotenburgo, kiu situas tute apud la granda vojaĝcentro ankaŭ nomata "Stenpiren", staras la verdigre verda monumento pri la unua sveda ekspedicio al Norda Ameriko. La intenco estis establi la kolonion "Nova Svedio" en la federacia ŝtato Delaware.

Estis la holandano Peter Minuit (1580–1638) kiu povis fari "bonan negocon". Kiel sveda delegito kun plena komisiono li kapablis aĉeti "Nova Svedio" kaj fariĝi ties unua ŝtatestro. La kolonio ekzistis dum la jaroj 1638–1655.

La ŝipo kiu staras plej supre sur la kolono estas "Kalmar Nyckel". Sur la flankoj vi povas vidi reliefojn kaj tekstojn pri historiaj okazoj temantaj pri la kolonio.

La skulptaĵo estas kreita de Carl Milles kaj la origina statuo staras en la urbo Wilmington

"Nya Sverige i Delaware" Anno 1637

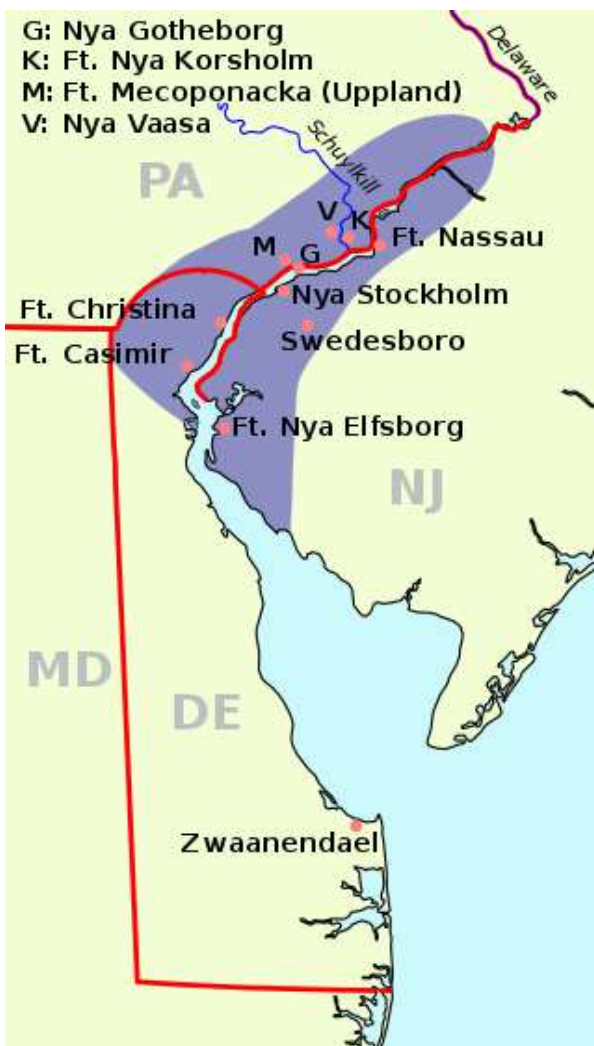
Längst ner på Stenpiren i Göteborg som ligger alldeles bredvid det stora resecentret med samma namn, står det ärggröna monumentet som påminner oss om den första svenska expeditionen till Nordamerika. Syftet med expeditionen var att grunda kolonin "Nya Sverige" i Delaware.

Det var holländaren Peter Minuit (1580–1638) som lyckades göra en "god affär". Som svenskt ombud med fulla mandat kunde han köpa "Nya Sverige" i Nordamerika. Peter Minuit blev självklart den förste guvernören i kolonin "Nya Sverige" som existerade mellan åren 1638–1655.

Skeppet som står högst uppe på pelaren är "Kalmar Nyckel". På pelaren kan man se reliefer och texter om historiska händelser som knyts till kolonin.

depost la 27:a de junio 1933 kiam ĝi estis inaŭgurita kun eminentaj gastoj kiel kronprince Gustav Adolf, kronprincino Louise, princo Bertil kaj ankaŭ la prezidanto en Norda Ameriko, Franklin D. Roosevelt.

Sur "Stenpiren" staras la kopio de "Kalmar Nyckel". La ŝipo havas stevenon kontraŭ okcidento kun plenaj veloj. Eble ĝi revas la revon pri Ameriko.

Varioloj dum 1757

En tiu jaro establiĝis per la framasonoj "variol-inokula domo" en Gotenburgo. La unua eksperimentaj vakcinadoj komenciĝis kaj nun infanoj enhospitaliĝis en tiu institucio por inokulado kontraŭ la timiga malsano.

Tio bonintenca provo finiĝis terure kaj multaj infanoj mortis kaj aliaj estis batitaj de gravaj malsanoj.

Tio kaŭzis grandan maltrankvilecon en la publiko. La fifamo disvastiĝis kaj la publiko

Skulpturen är gjord av Carl Milles och originalet står i Wilmington sedan den 27:e juni 1933 då den invigdes i närvaro av prominenta representanter; kronprins Gustav Adolf, kronprinsessan Louise, prins Bertil och så USA:s president Franklin D. Roosevelt.

På Stenpiren står kopian av "Kalmar Nyckel" med fören riktad mot väster och med fulla segel kanske hon drömmer drömmen om Amerika.

Smittkoppor anno 1757

Detta år inrättades genom frimurarordens försorg ett "koppypningshus" i Göteborg. De första koppypningsförsöken hade påbörjats och nu intogs barn på denna inrättning, för att ympas mot denna hemiska sjukdom.

Detta så väl menade försök slutade i katastrof och många av barnen dog och andra drabbades av stor sjuklighet.

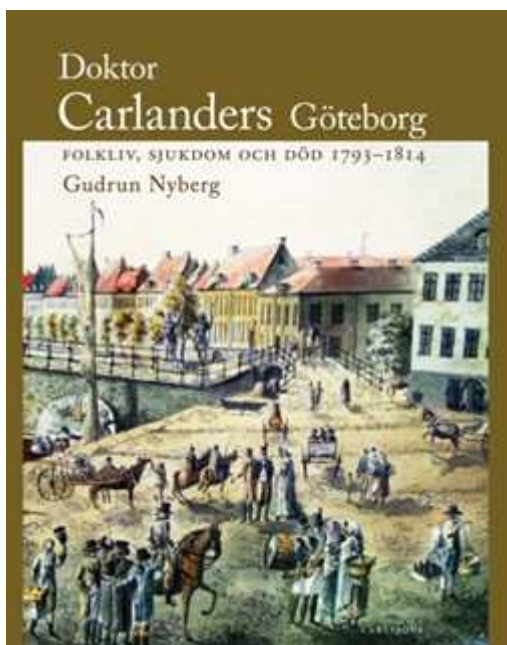
kredis ke "la framasonoj buĉas la infanojn kaj sendas ilin al la 'turkhundo' ". "Turkhundo" estas ideo de la Proksima Oriento pri terura monstro. Post la jaro 1700 tiu koncepto fariĝis konata.

La doktoro Christoffer Carlander skribis en sia malsanĵurnalo ke li vakciniis infanojn en la jaro 1799 kaj per tio la "vakcinado per la bovina variolo" komenciĝis kiel kontraŭrimedo.

Jes, la medicina evoluo iras antaŭen per longaj paŝoj.

Hodiaŭ ni havas aliajn defiojn en la furioza "Covid-infekcio" sed finfine oni trovis vakcinon. La vakcino estis disdonita unue al endanĝeritaj grupoj kaj al olduloj.

Cetere, ĉu vi nun estis vakcinita, aŭ almenaŭ faros tion kiam vi estos proponata? Ĉi tiu epidemio ne estas frivolaĵo!

Sukerfarejo en "Klippan" en 1808

En la jaro 1808 la germana Abraham Robert Lorent ricevis permeson de la Sveda reĝo Gustav IV Adolf establi sukerfarejon ĉe "Klippan".

En la jaro 1813 li faris sian unuan "Porterobieron". Bedaŭrinde li bankrotis jam en la

Detta väckte stor oro bland allmänheten och vilda rykten spreds och blev trodda, ryktet att "frimurarna slaktat barnen och skickat dem till "hundturken" var ett sådant rykte.

Den journalskrivande stadsläkaren Christoffer Carlander berättar att han ympade barn år 1799 och därmed kom kokoppsympningen igång som motmedel. Ja, den medicinska utvecklingen har gått framåt med stormsteg.

Idag, har vi haft andra utmaningar med en rasande Covidbakterie, långt om länge fick man fram vaccin som fördelades i risk- och åldersgrupper.

Förresten, du har väl vaccinerat dig, eller tänker göra det? Denna farsot är inte något att leka med.

Christoffer Carlander

Sockerbruket i Klippan anno 1808

Året 1808 fick tysken Abraham Robert Lorent tillstånd av den svenske kungen Gustav IV Adolf att anlägga sockerbruket vid Klippan i Göteborg.

Och 1813 bryggde Lorent sin allra första porter. 1836 gick han i konkurs och bruket

jaro 1836 kaj la sukerfarejo estis forvendita al David Carnegie el Skotlando.

Li ŝanĝis de sukero al portero. Hodiaŭ la Porter de Carnegie estas la plej potenca portera insigno en Svedio.

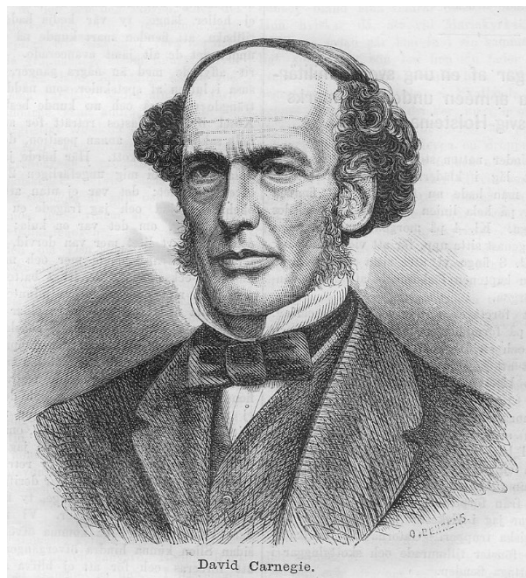
Trinku porteron!

sålde till David Carnegie från Skottland. Han bytte fokus och bytte sockret mot porter.

Idag är Porter från Carnegie det helt dominerande portermärket i Sverige.

Skål!

David Carnegie

La sukerfarejo.

Virinoj en la Politiko en 1910

Finfine ili trabatis sin inter la virajn regantojn en Gotenburga urba konsilantaro, la instruistinoj Thyra Kullgren kaj Frida Hjertberg.

Pri ili ni devas scii pli!

Thyra Hedera Kullgren naskiĝis la 12:an julio 1870 en la urbo Varberg. Ŝi estis instruistino ĉe la fama, knabina lernejo "Kjellbergiska Flickskolan" en Gotenburgo dum la jaroj 1892–1909.

Thyra prizorgis sukcese sociajn, pedagogiajn kaj lernejo-organizaajn komisionojn en la urba konsilantaro. Ŝi vivis ĝis la 16:a oktobro 1946.

Frida Hjertberg naskiĝis en la jaro 1866 en "Linköping" kaj vivis ĝis la jaro 1936.

Post la ekzameno ĉe la alta instruistinseminario kaj post pliaj vojaĝoj en aliaj landoj, ŝi estis instruistino ĉe la gimnazio "Sigrid Rudebecksgymnasiet". Ŝi fariĝis kaj estrino kaj rektoro ĉe la lernejo. Ŝi estis membro en ĝia kompania direkto, kaj krom tio ŝi ankaŭ estis vicprezidanto en la jaroj 1931–1936.

En la urba konsilantaro ŝi sidis dum du periodoj, 1911–1914 kaj 1919–1931.

Egaleco vekis teron! Hodiaŭ troviĝas multaj virinoj en la komunuma politiko kaj ili vere ne estas nevidebla!

Thyra Kullgren

Kvinnor i politiken anno 1910

Āntligen slog de sig in bland de styrande mĀnnen i GĀteborgs StadsfullmĀktige, de bĀda lĀrarinnorna Thyra Kullgren och Frida Hjertberg.

Om dessa kvinnor mĀste vi veta lite mer...

Thyra Hedera Kullgren fĀddes den 12:e juli 1870 i Varberg. Hon var lĀrare pĀ Kjellbergska Flickskolan i GĀteborg under Āren 1892 – 1909.

Thyra skĀtte framgĀngsrikt sociala, pedagogiska och skolorganisoriska uppdrag som stadsfullmĀktige i GĀteborg. Hon levde fram till 16:e oktober 1946.

Frida Hjertberg fĀddes 1866 i LinkĀping och levde fram till 1936.

Efter examen pĀ hĀgre lĀrarinneseminarier och efter flera utlandsresor blev hon lĀrarinna vid Sigrid Rudebecksskolan i GĀteborg. Hon blev bĀde fĀrestĀndarinna och rektor vid skolan. Ledamot i dess bolagsstyrelse var hon ocksĀ, dessutom vice ordfĀrande Āren 1931–1936.

I GĀteborgs stadsfullmĀktige satt hon i tvĀ omgĀngar, 1911–1914 och 1919–1931.

JĀmlikheten har vunnit mark. Det finns mĀnga kvinnor inom den kommunala politiken i GĀteborg idag och de Ār sannerligen inte osynliga.

Frida Hjertberg

*Kjellbergsskolan i Göteborg.
Byggnaden revs 1967 och flickskolor finns
inte längre.*

Ingegerd Granat

[daŭrigo de p. 17]

Ree tempa malpleno regata de absoluta silento. Intertempe komplikitaj diversspecaj 'detrubruoj' okazis en mia tuta ĉirkaŭaĵo – mi sentis.

Mia konscio ne estis perdita. Sur mia korpo troviĝis nek vundo nek brulvundo.

Mi levis la kapon. Mia vizaĝo frontis okcidenten al la urbo Hiroŝima. En la somera ĉielo brilanta malhelblue ŝveladas bulkoj da grandega blanka nubo.

Tio vastiĝas pli kaj pli – supreniras kun granda rapideco. Ties supra parto formiĝas kvazaŭ ĉapelo de fungo. La malsupra parto estas piedo de fungo, aŭ pli ĝuste, vosto de trombo. Kaj de la malsupro bulkoj da nubo sinsekve elfluas supren kan etendiĝas flanken. Grandioza 'altebenaĵo de nuboj'. Plie ĝi moviĝas senĉese. Ŝanĝiĝas ĝiaj formo, koloro kaj lumo. 'Paradprezentado de nuboj kaj lumo' senfine ŝanĝiĝanta sur la scenejo de l' granda ĉielo.

Mi trovis min stariĝinta.

– Bombo?

– Flambombo?

– 'Hommortiga radio'?

– Eksplozo de pulvejo?

Mi rapide foliumis paĝojn de 'primitivaj scioj' en mia kapo. Sed vane. Nenio paĝo trafis la celon.

Post nelonge min alparolis persono, ŝajne kamparano loĝanta proksime. Li atestis ke li vidis tri B-29-ojn venintaj. Sed mi ne povis kredi tion, ĉar mi ne rimarkis eĉ ilian bruon. Mi perdis ĉiun rimedon por prikonjekti.

Ĉirkaŭ kilometron de la loko, proksime al urbo Hiroŝima, staras la domo de mia plijuna fratino. Mi apenaŭ rememoris tion. Mi decidis ke antaŭ ĉio mi iru tien kun antaŭvido ke iom klariĝos la vera stato, se mi pli proksimiĝos al la urbo. – [...]